

S. Genowefa Potaczała¹

Polski ośrodek religijno-naukowo-kulturalny w Orchard Lake, Michigan **Historia kampusu w Orchard Lake**

Posiadłość o powierzchni 115 akrów², na której mieści się kampus Orchard Lake Schools, zakupiona została w na 1909 r. za sumę 83 tys. dolarów, przez rektora Polskiego Seminarium w Detroit ks. Witolda Buhaczkowskiego³. Powodem zmiany lokalizacji seminarium była ciasnota lokalowa w dotychczasowej siedzibie, ponadto korzystne było przeniesienie seminarium z centrum rozrastającego się miasta, gdzie powstawał przemysł motoryzacyjny, w bardziej zaciszne miejsce, jakim była wówczas zalesiona okolica Orchard Lake.

Poprzednio teren należał do Akademii Wojskowej stanu Michigan, która po śmierci właściciela pułkownika Rogersa (1902 r.) zaczęła podupadać, a po kilku latach została zamknięta i w 1909 r. wystawiona na licytację. Na zakupionej podczas licytacji posesji mieściło się dziewięć budynków szkolnych oraz budynki gospodarcze – bowiem akademia posiadała własne gospodarstwo z ogrodem warzywnym oraz sadem. Najstarszy budynek na kampusie tzw. zamek, zbudowany został w 1858 r., był prywatną rezydencją Joseph'a Tarr Copeland'a (pełnił on funkcję sędziego Sądu Najwyższego w stanie Michigan oraz walczył w wojnie secesyjnej w stopniu generała). W roku 1877 nieruchomość wraz z posesją zakupił pułkownik Joseph Sumner Rogers (również weteran wojny secesyjnej) i założył tam akademię wojskową, czyli szkołę średnią o profilu wojskowym, która funkcjonowała w Orchard Lake przez trzydzieści lat.

Dla potrzeb Akademii Wojskowej wzniesiono osiem budynków szkolnych, a także dom kapelana, infirmerię i siedem budynków gospodarczych: stodoły, stajnie, obory, kuźnia i inne. Obecnie na kampusie znajduje się osiem budynków, które pamiętają jeszcze czasy akademii wojskowej. Budynek zwany Galerią jest najstarszym (po budowli zamku)

---

¹ S. Genowefa Potaczała MChR – archiwista w Centralnym Archiwum Polonii w Orchard Lake.
gpotaczala@orchardlakeschools.com

² *Almanach Jubileuszowy Seminarjum Polskiego, Kolegium Św. Marji i Szkoły Wyższej w Orchard Lake, Michigan*, Detroit 1935, s. 94.

³ F. Renkiewicz, *For God, Country, and Polonia: One Hundred years of the Orchard Lake Schools*, Orchard Lake 1985, s.62.

istniejącym na kampusie budynkiem wzniesionym za czasów Akademii Wojskowej. Zbudowano go w roku 1888 jako kantinę dla kadetów. Na dwupoziomowym zapleczu mieściła się kuchnia, piekarnia, magazyny i mieszkania dla pracowników, w końcowym odcinku budynku znajdowała się składnica broni, którą doszczętnie strawił pożar jeszcze w roku 1888. Kantina służyła za jadalnię również dla seminarzystów do roku 1917, kiedy to wybuchł drugi raz pożar i spłonęło doszczętnie zaplecze jadalni mieszczące kuchnię, piekarnię i spiżarnię. Po odrestaurowaniu jadalni w 1919 r. urządzono tam kaplicę, a po wybudowaniu świątyni w 1962 r., kaplicę tę przeznaczono na galerię malarstwa polskiego, w której organizowano koncerty, wystawy i różne spotkania. W roku 2016 galeria została zamknięta z powodu złej kondycji struktury budynku.

Budynek szkoły, zaprojektowany przez architekta W. E. Brown'a, oddano do użytku w 1890 r. i do tej pory służy zgodnie z przeznaczeniem stanowiąc główny budynek szkoły średniej – St. Mary Preparatory. Na trzecim piętrze szkoły, w obszernej sali mieściła się początkowo kaplica, a w latach 1919–1957 była tam biblioteka.

Obecny budynek administracyjny, zbudowany w 1891 r. służył akademii wojskowej jako budynek kwatermistrzostwa, gdzie oprócz biur mieściła się również poczta, punkt usług krawieckich, fryzjer, mieszkania dla kobiet pracujących na kampusie, a w suterrenach znajdowały się magazyny i pralnia, która w oryginalnym miejscu działa do dnia dzisiejszego. Po 1909 r. część pomieszczeń przeznaczono na infirmerię, w dalszym ciągu mieściły się tam biura i mieszkania dla pracowników. Obecnie cały budynek przeznaczony jest na biura administracji Orchard Lake Schools.

Dawna sala gimnastyczna, zbudowana w 1895 r. zaprojektowana została na wzór sali gimnastycznej w West Point i była wówczas największym tego typu budynkiem w stanie Michigan. Po wybudowaniu na kampusie obiektów sportowych, na sali zbudowano scenę przeznaczoną na przedstawienia teatralne. Obecnie sala używana jest zgodnie z pierwotnym zamysłem, jako sala sportowa. Do budynku sali gimnastycznej przylega kotłownia z wieżą ciśnień. Oryginalnie był to oddzielny budynek, zbudowany w 1889 r.

Ciekawą przeszłość ma też budynek Fr. Andrew Wotta Center, zbudowany w 1891 r. jako ujeżdżalnia koni używany podczas złych warunków atmosferycznych, które wykluczały ćwiczenia na zewnątrz. Dla potrzeb seminarium, w roku 1912 budynek został kapitalnie wyremontowany i zmodernizowany. Utworzono wypusty okienne na poddaszu i wzmocniono konstrukcję, co zmieniło wygląd elewacji zewnętrznych budynku. Wnętrze przeznaczono na

bibliotekę, salę teatralną i sale lekcyjne, a na poddaszu urządzono akademik. Z kolei w 1919 r. salę teatralną zaadoptowano na stołówkę dla studentów. W 1952 r., w budynku przygotowano studio nagrań i sale dla prób orkiestry szkolnej i scholii Cantorum. W roku 1985 dobudowano drewniane zaplecze do przechowywania sprzętu wodnego szkolnych drużyn żeglarskich. W tym samym roku jedno z pomieszczeń w budynku przeznaczono na tzw. Panoramę Polską, gdzie 107 figur (ok. 30 cm wysokości), przedstawia wybitne postacie z historii Polski, poczynając od początków państwa polskiego do współczesności. W przylegającym pomieszczeniu utworzono tzw. polski pokój, gdzie eksponowano sztukę ludową. Wygospodarowano też w budynku Wotta miejsce na księgarnię z polskimi książkami, a także pokój pamiątek po założycielu seminarium ks. Józefie Dąbrowskim i ks. Józefie Swastku. Obecnie na parterze budynku mieszczą się wyłącznie sale lekcyjne szkoły średniej, a na poddaszu dodatkowe magazyny archiwum. Panorama Polska jest dostępna dla zwiedzających.

Ostatni budynek wzniesiony jeszcze za czasów akademii wojskowej to rezydencja w stylu wiktoriańskim, zbudowana po 1892 r. dla syna pułkownika Rogersa. Później urządzono tam apartamenty dla profesorów seminarium, a w 1936 r. zaadoptowano budynek na klasztor dla sióstr felicjanek. Po zbudowaniu nowego domu dla sióstr w 1962 r. w budynku zamieszkały kobiety pracujące na kampusie. Od kilku lat budynek nie jest zamieszkały i wymaga generalnego remontu, podobnie jak pierwszy budynek na kampusie, czyli zamek, który również jest niezamieszkały i wymaga remontu. Zamek przechodził różne koleje losu. Pierwszy właściciel J. T. Copelndad powiększył rezydencję dobudowując dwa drewniane skrzydła i zamienił na ośrodek wypoczynkowy, który funkcjonował w latach 1870–1877. Następnie zamek był rezydencją pułkownika Rogersa, później siedzibą zarządu seminarium.

W roku 2014 został rozebrany najstarszy z budynków wzniesionych dla akademii wojskowej (1884 r.) – będący koszarami kadetów. Trzypiętrowa budowla przewidziana była na blisko 150 kadetów (pokoje dwuosobowe). W latach 1925–1928 dobudowano do budynku dwa skrzydła, w których mieściły się mieszkania dla profesorów, studentów a także sale szkolne. Część pomieszczeń służyła również jako magazyny dla rozrastającego się archiwum⁴.

Pierwszym obiektem zbudowanym po 1909 r. jest budynek seminarium oddany do użytku w 1916 r., który do tej pory służy seminarzystom polskim. Przez ponad 80 lat, w dolnej

---

⁴ B. Bohnett, *Edgar Rice Burroughs and the history of the Michigan Military Acacemy. Them was the Days!*, s. 31-38; J. Homles, *A Commemoration of 100 years The Orchard Lake Schools 1885–1985*, Orchard Lake 1988, s.129-133; *Almanach Jubileuszowy ...* s. 92–95.

kondygnacji budynku mieściła się kaplica. W roku 2000 dobudowano do budynku seminarium nową kaplicę, którą ufundował Stanley Bielawski. Kolejną budowlę wzniesiono w roku 1924, jest to budynek zwany Ark (od Arki Noego). Wówczas był to internat dla uczniów szkoły średniej, gdzie na parterze mieściły się sale lekcyjne, które do tej pory służą szkole średniej zgodnie ze swoim przeznaczeniem. Na pierwszym piętrze budynku ulokowane jest archiwum, które zostało przeniesione z budynku barracks, rozebranego w 2014 r. Drugie piętro zajmuje muzeum. W budynku znajduje się również poczta kampusu i centrum liturgiczne.

Kolejne budynki wznoszono w na przełomie lat 50. i 60. W roku 1957 oddano do użytku budynek biblioteki, nazywając go od imienia fundatorów Alumni Memorial Library. Rok wcześniej zbudowano niewielki budynek poczty – prawdopodobnie jest to obecny Admission Building. Centralny budynek kampusu, jakim jest sanktuarium Naszej Pani z Orchard Lake, wzniesiono w 1962 r. według projektu Waltera J. Różyckiego (absolwent szkoły średniej z 1928 r.). Rzeźbę Maryi znajdującą się na frontonie kaplicy oraz scenę ostatniej wieczerzy w głównej nawie zaprojektował Joseph Jankowski (absolwent college'u z 1940 r.), a wykonał Clarence Van Duzer. Świątynia mieści 750 miejsc siedzących. W roku 2016 w świątyni ustanowiono sanktuarium św. Jana Pawła II dla Archidiecezji Detroit. Obecnie realizowany jest projekt budowy dwóch bocznych ołtarzy (Miłosierdzia Bożego i Jana Pawła II). Autorem i wykonawcą projektu jest małżeństwo artystów Bożena i Andrzej Praszczyk.

W roku budowy sanktuarium (1962), zbudowano również budynek college'u – Marian Hall posiadający sale wykładowe i akademik dla blisko 100 studentów. Obecnie sale wykładowe służą uczniom szkoły średniej i seminarzystom. A akademik został zaadoptowany na mieszkania dla pracowników, biura i magazyny. W roku 1966, z fundacji Orchard Lake Schools Ladies Auxiliary zbudowano stołówkę, posiadającą sześć oddzielnych jadalni, zaś na piętrze budynku zaprojektowano klasztor dla sióstr felicjanek, które zamieszkiwały na kampusie do roku 2003. Obecnie jest to rezydencja księdza kanclerza.

Na początku lat 70. wzniesiono dwa budynki dla szkoły średniej. W 1972 r. zbudowano internat składający się z St. Albertus Hall i St. Maxsimilian Kolbe Hall, mieszczący około 150 pokoi z łazienkami. W następnym roku wzniesiono halę sportową do koszykówki z miejscami na trybunach dla 1000 widzów, a na zapleczu urządzono studio nagrań telewizyjnych i tzw. muzeum sportu, gdzie eksponowane są puchary zdobyte przez młodzież

ze szkół Orchard Lake. Fundatorem sportowego obiektu był Robert Dombrowski, absolwent tamtejszej szkoły średniej z 1951 r.

Najnowsze budowle znajdujące się na terenie kampusu wzniesiono na początku XXI w. W roku 2000 dobudowano nową kaplicę do budynku seminarium. Wzniesiono także specjalistyczne pracownie fizyki, chemii i biologii itp., które przeznaczone były dla uczniów szkoły średniej. Ich fundatorami byli Mary i Frank Padzieski. Około roku 2002 rozbudowano Dąbrowski Fieldhouse dobudowując pełnowymiarowe lodowisko do gry w hokeja z 1300 miejscami na trybunach. Na górnej kondygnacji zaprojektowano salę bankietową. Zbudowano wówczas także stadion do futbolu. W roku 2004 rozbudowano bibliotekę, dobudowując przeszkloną część budynku. Zmieniono wtedy nazwę na Adam Cardinal Maida Alumni Library. Obecnie plan rozwoju bazy materialnej kampusu Orchard Lake Schools zakłada budowę nowego gmachu szkoły średniej, a także remont i rozbudowę budynku galerii. Na posesji kampusu znajduje się również grota Matki Bożej z Lourdes, którą ufundowała w 1941 r. Josephina Rzeppa. Na skwerze kampusu można podziwiać pomnik katyński, który wykonał artysta Marian Owczarski⁵.

Geneza założenia Polskiego Seminarium i pierwsze lata funkcjonowania

Sprawa kształcenia młodzieży polonijnej była jednym z najważniejszych wyzwań przed jakimi stawały pierwsze organizacje polonijne działające w Stanach Zjednoczonych. Temat zakładania polskich szkół średnich i seminarium nauczycielskiego podnoszony był na łamach polonijnej prasy już początkach lat. 70. XIX w⁶. Podczas II Sejmu Wychodźstwa Polskiego, odbytego w Chicago w 1874 r. podjęto zamiar utworzenia polsko-amerykańskiego kolegium (college) i zaczęto gromadzić fundusze na ten cel⁷. Pierwotnie planowano założyć kolegium w Nebrasce, gdzie trwała intensywna akcja kolonizacyjna i wielu Polaków założyło tam swoje farmy. Z dobrowolnych podatków członków Zjednoczenia Polskiego Rzymsko Katolickiego zakupiono w 1877 r. ziemię pod budowę kolegium. Wraz z kupnem ziemi w Nebrasce, pojawiła się wśród członków Zjednoczenia myśl, by szkoła była jednocześnie miejscem przygotowania kandydatów do stanu kapłańskiego, gdyż rzesza emigrantów

---

⁵ J. Homles, *A Commemoration...* s. 134–137.

⁶ M. Hajman, *Zjednoczenie Polskie Rzymsko-Katolickie 1873-1948*, Chicago 1948, s. 32.

⁷ Tamże, s. 36.

napływała nieustannie i tym samym konieczność posługi polskich duszpasterzy stawała się nagląca. Pomysłodawcom idei polskiego seminarium przyświecała myśl, by kandydatów do kapłaństwa z polskich rodzin kształtować w duchu narodowym polskim, co byłoby nieosiągalne w amerykańskim seminarium. Rolę przewodnią w Zjednoczeniu odgrywali księża zmartwychwstańcy i kapłani współpracujący z nimi. Prezydentem Zjednoczenia był wówczas franciszkanin, ks. Leopold B. Moczygamba, założyciel pierwszej polskiej osady Panna Maria w Teksasie. Natomiast ks. Józef Dąbrowski zasiadał wówczas w senacie Zjednoczenia⁸. Wkrótce ks. Moczygamba, który został powołany przez władze zakonne na penitencjarza przy bazylice św. Piotra w Rzymie, przedłożył ojcu św. Leonowi XIII petycję, w której przedstawił, że w Ameryce mieszka już ok. 200 tys. Polaków, którzy potrzebują opieki duszpasterskiej w języku polskim. Dlatego konieczne jest założenie kolegium, które by kształciło młodzieńców polskich, przyszłych kandydatów do seminariów duchownych i innych uczelni. W tejże petycji ks. Moczygamba prosił o możliwość przekazania jałmużny, jakie zebrał w Rzymie na budowę kolegium i o pozwolenie na dalsze zbiórki na ten cel. W dniu 14 stycznia 1879 r. ojciec święty własnoręcznie na petycji napisał: „Annuimus in omnibus iuxta petitia”, co znaczy zgadzamy się na wszystko według prośby. By móc bardziej się angażować w założenie kolegium, a w przyszłości seminarium, ks. Moczygamba przeniósł się do zakonu zmartwychwstańców. Jednak sprawę zakładania seminarium zlecił młodszemu księdzu – Józefowi Dąbrowskiemu, a sam w 1882 r. zajął się zakładaniem polskiej parafii pw. św. Cyryla i Metodego w Lemont, Illinois⁹. Tymczasem decyzja ulokowania kolegium w Nebrasce spotkała się z mocną krytyką wśród Polaków. O zmianę lokalizacji kolegium postulował prowincjał zmartwychwstańców podczas kapituły zgromadzenia, która obradowała w 1880 r¹⁰. Ks. Dąbrowski, pod przyszłą uczelnię wybrał miejsce w Detroit, które przewyższało wówczas Chicago w liczebności polskiej emigracji. Aby uzyskać zgodę na założenie seminarium polskiego, ks. Dąbrowski wystosował prośbę do ordynariusza diecezji Detroit, dnia 14 marca 1884 r. bp Caspar H. Borges udzielił pozwolenia na założenie seminarium duchownego dla kształcenia polskich księży dla wszystkich diecezji w Stanach Zjednoczonych, w których osiedlili się Polacy¹¹. Liczebność emigracji polskiej

---

⁸ Tamże, s. 47.

⁹ A. Syski, *Ks. Józef Dąbrowski Monografia Historyczna 1842–1942*, Orchard lake 1942, s. 129–132. W przytoczonej monografii zamieszczona jest łacińska wersja listu do papieża Leona XIII, natomiast J. Swastek w publikacji *The Formative Years of the Polish Seminary in the United States*, Orchard Lake 1985, zamieszcza fotokopię wersji listu w języku włoskim, z cytowaną powyżej adnotacją papieża Leona XIII. W wersji włoskiej skierowana jest bezpośrednia prośba o pozwolenie na założenie polskiego seminarium.

¹⁰ M. Hajman, *Zjednoczenie Polskie...* s. 52.

¹¹ A. Syski, *Ks. Józef Dąbrowski...* s. 139.

szacowano wówczas na pół miliona. Ks. Dąbrowski zakupił pod budowę seminarium dwa i pół akra ziemi przy skrzyżowaniu ulic Aubin i Forest, w pobliżu pierwszego polskiego kościoła w Detroit pw. św. Wojciecha. Kamień węgielny poświęcony został 22 lipca 1885 r.¹², był to rok jubileuszu tysiąclecia apostołów Słowian Cyryla i Metodego, toteż tych świętych przyjęto na patronów seminarium. Otwarcie polskiego seminarium miało miejsce 16 grudnia 1886 r.¹³ Jednak nie wszyscy polscy księża podzielali idee ks. Dąbrowskiego o potrzebie zakładania polskiego seminarium. On sam tak argumentował tę decyzję: „Bez seminarium polskiego Polacy, jeżeli nie wszyscy to co najmniej w znacznej części stracą tu wiarę, jako w kraju protestanckim. Lepiej jest zawczasu pomyśleć o tym, aby utrzymać ich tu przy wierze świętej katolikami, aniżeli potem ich nawracać, gdy już się staną niedowiarkami”¹⁴. Seminarium podlegało od początku biskupowi Detroit, a zgłaszali się do niego kandydaci z różnych stanów, w których zamieszkiwała Polonia. Ponieważ stopień wykształcenia zgłaszających się kandydatów był zróżnicowany, utworzono klasy przygotowawcze na poziomie szkoły średniej. Cykl nauki trwał dziesięć lat, z czego pięć lat przeznaczono na gimnazjum, dwa na filozofię i trzy na teologię. Do szkoły średniej mogli się zgłaszać wszyscy chłopcy, niezależnie od pragnienia wstąpienia do seminarium. Natomiast dwuletni kurs na poziomie college’u posiadał dwa profile, jeden filozoficzny dla kandydatów do kapłaństwa i drugi przygotowujący do zawodów świeckich takich jak: prawo, medycyna i kierunki techniczne.¹⁵ W szkole średniej większość przedmiotów prowadzona była po polsku. W języku angielskim natomiast uczono geografii, historii Stanów Zjednoczonych, matematyki i chemii. Podobnie na kursie filozoficznym, większość przedmiotów wykładano po polsku, po angielsku natomiast odbywały się zajęcia z filozofii i języka hebrajskiego. Teologii nauczano wyłącznie w języku łacińskim¹⁶. Mimo, że seminarium było ustanowione dla Polaków, ks. Józef Dąbrowski był otwarty na pomoc w kształceniu kapłanów innych narodowości. W prośbie o utworzenie seminarium przedstawiał biskupowi C. H. Borgessowi ofertę otwarcia oddziału dla czeskich kleryków. Taka konieczność jednak nie zaistniała. Natomiast przez wiele lat seminarium kształciło na kapłanów kandydatów litewskich¹⁷.

Ponieważ liczba kandydatów z roku na rok się powiększała, w 1902 r. dobudowano nową kaplicę i przygotowano fundamenty pod nowe skrzydło budynku. Budowę tę dokończył nowy

---

¹² F. Renkiewicz, *For God, Country...* s. 33.

¹³ J. Swastek, *The Formative Years of the Polish Seminary in the United States*, Orchard Lake 1985, s. 46.

¹⁴ A. Syski, *Ks. Józef Dąbrowski...* s. 147.

¹⁵ *Almanach Jubileuszowy ...* s. 53.

¹⁶ Tamże, s. 82.

¹⁷ Tamże, s 54; J. Homles, *A Commemoration...* s. 112.

rektor seminarium ks. Witold Buhaczkowski. W roku 1908 rozpoczęto budowę oddzielnego gmachu, mieszczącego salę teatralną, bibliotekę, czytelnię, salę dla orkiestry szkolnej i inne pomieszczenia. Budynek ukończono wiosną następnego roku, jednak nowa inwestycja nie rozwiązała wszystkich problemów lokalowych, dlatego ks. Buhaczkowski nosił się z zamiarem przeniesienia kursu teologii w ustronne miejsce. Wtedy to dowiedział się o wystawieniu na sprzedaż kampusu akademii wojskowej w Orchard Lake i po przeprowadzeniu transakcji zdecydował o przeniesieniu w nowe miejsce wszystkich poziomów nauczania¹⁸.

Ks. Józef Dąbrowski założyciel seminarium

Urodził się w 1842 r. we wsi Żółtańce (powiat Chełm), gdzie jego ojciec dzierżawił folwark. Gimnazjum ukończył w Lublinie. W 1862 r. rozpoczął studia Szkoły Głównej w Warszawie, gdzie od razu wciągnął się w ruch konspiracyjny studentów przygotowujących się do udziału w planowanym powstaniu przeciwko zaborcy rosyjskiemu. Brał udział w walkach na początku powstania, gdy dyktatorem powstania był Ludwik Mierosławski. Dowodził on grupą dziesięciu powstańców i cudem uniknął śmierci. Po klęsce powstania ukrywał się, gdyż groziło mu więzienie lub wywózka na Syberię, a może i kara śmierci. Na początku 1864 r. udało mu się przedostać do Niemiec, później do Szwajcarii, gdzie tułając się zarabiał na życie podejmując różne prace fizyczne. W marcu 1866 r. był już studentem pierwszego roku nowo otwartego Kolegium Polskiego w Rzymie, czyli seminarium duchownego prowadzonego przez księży zmartwychwstańców. Święcenia kapłańskie przyjął pierwszego sierpnia 1869 r. i wkrótce wyjechał do Stanów Zjednoczonych na zaproszenie biskupa diecezji Green Bay w Wisconsin, gdzie prosił o przydzielenie go do duszpasterstwa Polaków¹⁹. Na wiosnę 1879 r. otrzymał bardzo zaniedbaną duchowo i materialnie parafię polską w miejscowości Polonia, w Stanie Wisconsin. Miejsce to stało się terenem pozytywistycznej „pracy u podstaw” przez ponad dwanaście lat. Według słów ks. Dąbrowskiego stan osad polskich w Wisconsin przedstawiał się następująco: „Kolonii naszych jest dosyć, a szkółki żadnej nie ma. Rosną dzieci, ale tylko na ciele, mięsa im przybywa, a rozum śpi... narodowość się zaciera (...). Żyją nasi Polacy bez Mszy, bez kazania, bez nauki...”²⁰. Najpierw musiał się zmierzyć z miejscowym środowiskiem biznesu

---

¹⁸ Tamże, s. 67, 86.

¹⁹ Tamże, s. 30-45, 54.

²⁰ Tamże. S. 64.

i przeniósł na nowe miejsce budynek kościoła, który znajdował się w otoczeniu trzech tawern (dwóch niemieckich i polskiej). Następnie w 1874 r. do prowadzenia szkoły zaprosił siostry felicjanki z Krakowa. Tym samym miejscowość Polonia stała się kolebką felicjanek w Stanach Zjednoczonych. Wkrótce siostry założyły tam swój nowicjat i wysyłały siostry do prowadzenia szkół w innych polskich parafiach w odległych stanach. W miejscowości Polonia oprócz szkoły siostry prowadziły także pierwszy polski sierociniec. Ksiądz Dąbrowski był nie tylko duszpasterzem swojej parafii, ale także troszczył się o Polaków mieszkających wśród lasów w miejscowościach oddalonych nawet o 80 mil od parafii. W swojej parafii Polonia, był nie tylko duszpasterzem ale także budowniczym – w sensie dosłownym budynków parafialnych takich jak: kościoła, szkoły, domu sióstr i plebanii. Dzielił się też swoją wiedzą ucząc siostry nowicjuszek nie tylko religii, ale też wykładał im historię powszechną i historię kościelną, geografie, arytmetykę, łacinę, fizykę, chemię i rysunki. Miał szczególne zamiłowanie do przedmiotów ścisłych. Będąc jeszcze w Szwajcarii uczęszczał na wykłady matematyczno-techniczne w Bernie. Interesował się elektromechaniką i wynalazkami techniki. Sam zbudował w ogrodzie zegar słoneczny i zainstalował telefon między budynkami parafialnymi. Dla potrzeb kształcenia dzieci i dla parafian sam opracowywał książki i drukował je na ręcznej maszynie drukarskiej. Sam też zajmował się ich oprawą. Nauczył siostry wyrabiać atrament, mydło suche i szare, drożdże i ocet oraz naprawiać buty i wyrabiać sukno z wełny. Znał się również na ogrodnictwie²¹. Ksiądz Dąbrowski nie poprzestał tylko na duszpasterstwie polskich emigrantów. Zajmował się też rdzenną ludnością Ameryki, czyli Indianami, mieszkającymi w okolicznych lasach. Nauczył się ich języka i wydał nawet słownik indiańsko-polski, na potrzeby sióstr felicjanek. Indianie zapraszali go na uczyty i wesela, nazywając go „czarna suknia”. Nawrócił na chrześcijaństwo jedno plemię liczące ok. 200 osób. W księgach parafialnych zachowały się wpisy chrztów Indian. Uczył ich sztuki uprawiania ziemi i zachęcał do życia osadniczego. Jednak misja ta nie powiodła się. Indianie wrócili do koczowniczego trybu życia²².

Od roku 1882 ks. Dąbrowski zamieszkał w Detroit, gdzie przenieśli siedzibę siostry felicjanki. Tu również ks. Dąbrowski pracował jako robotnik budowlany przy budowie klasztoru sióstr, a później przy budowie seminarium. Kontynuował także swoje hobby urządzając w swoim małym domu pracownię fizyczną i chemiczną oraz warsztat mechaniczny. W klasztorze sióstr rozwinął drukarnię, gdzie w dalszym ciągu kontynuował

---

²¹ Tamże, s. 76, 97, 189,

²² Tamże, s. 92.

wydawanie opracowanych przez siebie podręczników. Uczył też siostry sztuki drukowania i oprawy książek. Pierwszą książką, jaką wydał jeszcze w Polonia był *Kalendarz*. Następnie wydał: *Czytanki Polskie*, *Arytmetyka*, *Geografia Polska*, *Ogrodnictwo* i inne. W roku 1891 zaczął wydawać ilustrowany tygodnik *Niedziela*, który ukazywał się do roku 1907²³. Starając się o jak najlepsze wykształcenie dla młodzieży polonijnej, ks. Dąbrowski dbał o zapewnienie wykwalifikowanego personelu nauczycielskiego. Do seminarium sprowadzał nauczycieli duchownych po studiach w Rzymie oraz świeckich, którzy posiadali dyplomy z uczelni amerykańskich. W sposób szczególny troszczył się o wykształcenie sióstr, które stanowiły kadrę nauczycielską. Początkowo tylko w szkołach podstawowych ale z czasem siostry utworzyły własne uczelnie wyższe. O jego sukcesie świadczy fakt, że wszystkie siostry nauczycielki zdały egzamin przed diecezjalnymi komisjami szkolnymi, ustanowionymi przez trzeci synod w Baltimore w 1887 r. Siostry powtórzyły sukces w 1892 r. zdając egzamin nauczycielski przed stanową komisją w Lansing – stolicy stanu Michigan²⁴.

Mimo, że nie był znawcą literatury, ks. Dąbrowski rozwijał zamiłowania literackie u wychowanków, organizując Towarzystwo Literackie. Zasłynął również z organizowania uroczystości patriotycznych, szczególnie w roku 1883, w dwusetną rocznicę odsieczy wiedeńskiej, kiedy to „Poruszył ówczesną całą Polonię detroicką”. Podobnie reagował na wydarzenia strajków szkolnych we Wrześni w 1902 r., wydając odezwę w tygodniku *Niedziela* i organizując wraz z innymi księżmi wiec protestacyjny w Detroit²⁵.

Nie brakowało w życiu kapłańskim księdza Józefa sytuacji dramatycznych. Będąc jeszcze w Polonia, trzy razy przeżył pożary budynków, które zniszczyły plebanię, dom sióstr i kościół. Prawdopodobnie dwa razy były to celowe podpalenia przez wrogów księdza²⁶. Dramatyczne były również przeżycia w Detroit, kiedy to został wyznaczony przez biskupa administratorem kościoła św. Wojciecha podczas słynnej afery ks. Dominika Kolasińskiego. Zwolennicy ks. Kolasińskiego napadali go kilkakrotnie, nawet podczas nabożeństwa, grozili mu odebraniem życia. Agresywny tłum powybił okna w konwencie sióstr felicjanek i w seminarium²⁷. Kolejny problem, który stał się prawdopodobnie przyczyną śmierci ks. Dąbrowskiego, to bunt 29 seminarzystów, którzy wśród wielu różnych postulatów pod groźbą opuszczenia seminarium żądali odwołania wicerektora. Ksiądz Dąbrowski się nie ugiął, więc seminarzyści

---

²³ Tamże, s. 101, 112, 161.

²⁴ Tamże, s. 114; *Almanach Jubileuszowy ...* s. 32.

²⁵ *Almanach Jubileuszowy ...* s. 29, 64, 66.

²⁶ A. Syski, *Ks. Józef Dąbrowski...* s. 87.

²⁷ Tamże, s. 152, 158.

odeszli. Wręczenie petycji miało miejsce 23 stycznia 1903 r., w dniu 2 lutego ks. Dąbrowski przeżył zawał serca, zmarł dwa tygodnie później 15 lutego²⁸. Z kilku powodów ks. Józef Dąbrowski zasługuje na miano ojca edukacji polonijnej w Stanach Zjednoczonych. On to redagował i drukował pierwsze podręczniki dla szkół polskich, on sprowadził pierwsze polskie siostry do prowadzenia szkół parafialnych, wreszcie on jest założycielem pierwszego i jedyne polskiego seminarium duchownego w Stanach Zjednoczonych.

Instytucje edukacyjne w Orchard Lake

Przeniesienie seminarium z Detroit do Orchard Lake w 1909 r. nie rozwiązało całkowicie problemu rozlokowania 326 studentów²⁹, gdyż koszary były przewidziane dla 144 kadetów. Toteż dodatkowe sypialnie urządzono tymczasowo w sali gimnastycznej, a w 1912 r. przeniesiono do wyremontowanego budynku dawnej ujeżdżalni koni, gdzie wygospodarowano także miejsca na bibliotekę i inne niezbędne pomieszczenia. Nabycie ponad 100 akrowego obszaru stworzyło warunki do wznoszenia nowych budowli. Pierwszym obiektem był gmach seminarium, którego budowę rozpoczęto w 1914 r. a ukończono w 1916 r. Wówczas przeprowadzono pierwsze reformy w strukturze edukacyjnej, mianowicie wyodrębniono szkołę średnią – St. Mary Preparatory i wydłużono kursy teologii i filozofii, by mogły być porównywalne z programami uczelni o podobnych profilach. Od 1915 r. Seminarium Cyryla i Metodego wpisane zostało na listę Akredytowanych szkół przy stanowym uniwersytecie w Ann Arbor. Dwa lata później szkoła średnia otrzymała również taką akredytację³⁰. W latach 1927–1929 dostosowano system nauczania do wymagań edukacyjnych amerykańskiego szkolnictwa. Od tego czasu istniały trzy odrębne jednostki edukacyjne o czteroletnim cyklu nauczania: St. Mary's High School, St. Mary's College i SS. Cyril and Methodius Seminary³¹. Od tej pory St. Mary's College uzyskał prawo nadawania stopni naukowych³². W końcu lat 20. ustalona została zasada aktualna do dziś, że koszty kształcenia seminarzysty pokrywa diecezja, do której przeznaczony jest dany seminarzysta³³. Mary's College został włączony w Detroit Consortium of Colleges and Universities w 1969 r. a w 1971 r. stał się członkiem Association of Independent Colleges and Universities. W tym

---

²⁸ Tamże, s. 125.

²⁹ *Almanach Jubileuszowy...* s. 94.

³⁰ Tamże... s. 105, 116.

³¹ F. Renkiewicz, *For God, Country...* s. 67.

³² *Almanach Jubileuszowy...* s. 154.

³³ Z. Peszkowski, *Ludzie Stulecia...* s.116.

samym roku Seminarium zaczęło przynależeć do Association of Theological Schools. Z kolei w 1976 r. College otrzymał akredytację North Central Association of Colleges and Secondary Schools³⁴. Mimo, że każda ze szkół działała odrębnie, głównym zwierzchnikiem szkół był zawsze rektor seminarium. Zmiana nastąpiła w roku 1977, kiedy to ustanowiono urząd kanclerza, będącego głównym zwierzchnikiem szkół, zwanych Polskie Zakłady Naukowe. Kanclerzowi podporządkowano: dyrektora szkoły średniej, prezydenta college'u i rektora seminarium³⁵. Z powyższych trzech instytucji obecnie istnieje seminarium i szkoła średnia. Natomiast St. Mary's College zaprzestał działalności w roku 2000 i został włączony do Madonna University w Livonii (Michigan), prowadzonym przez siostry felicjanki. Zanim przeprowadzono reformę zarządzania szkołami, w roku 1972 zreformowano Radę Nadzorczą tworząc Radę Regentów i podporządkowane jej Rady Nadzorcze poszczególnych szkół³⁶.

Przy seminarium działały różne organizacje, skupiające kleryków, księży i osoby świeckie. Jedną z ważniejszych była Sodalicja Mariańska, założona w 1917 r., posiadająca własną bibliotekę i księgarnię. Od 1920 r. Sodalicja zaczęła wydawać pismo *Sodalis*, które stało się najważniejszym organem prasowym wydawanym w Orchard Lake. Pismo ukazywało się do 1981 r. Dla wspierania seminarium powstawały różne organizacje. W 1899 r. zawiązało się Stowarzyszenie Alumnów (zreorganizowane w 1923 r.). W 1938 r. powstało Towarzystwo Pomocnicze Pań przy Stowarzyszeniu Alumnów, a w 1948 r. Koło Przyjaciół Seminarium Polskiego³⁷. W roku 1937 zaczęło wychodzić pismo *Alumnus*, które od lat 80. wydawane jest pod nazwą *Orchard Lake Good News*³⁸.

Wśród seminarzystów także zakładano różne kluby i organizacje. Jedną z pierwszych było Towarzystwo Literackie, pod opieką św. Kazimierza, założone w 1895 r. Towarzystwo działało przez blisko sto lat organizując obchody rocznic narodowych, gdyż jego zadaniem było podtrzymywanie ducha narodowego. Przez kilkanaście lat Towarzystwo Literackie wydawało czasopismo *Wrzos*³⁹. W roku 1897 z Towarzystwa św. Kazimierza wyodrębniło się towarzystwo Nadzieja Litwinów, skupiające młodzież litewską. Towarzystwo było bardzo aktywne jeszcze w roku 1914⁴⁰. Jedną z prężniejszych organizacji było również Towarzystwo

---

³⁴ J. Homles, *A Commemoration...* s. 16

³⁵ F. Renkiewicz, *For God, Country...* s. 141.

³⁶ J. Homles, *A Commemoration...* s. 16.

³⁷ R. Nir, *Stulecie Polskiego Seminarium w Orchard Lake w Stanach Zjedoczonych 1885-1985*, Orchard Lake 1987 s. 87, 137, 145.

³⁸ R. Nir, *Stulecie Polskiego Seminarium...* s.85, 133, 141, 149, 236.

³⁹ *Almanach Jubileuszowy...* s. 89; R. Nir, *Stulecie Polskiego Seminarium...* s. 104

⁴⁰ *Almanach Jubileuszowy ...* s. 105; . Swastek, *The Formative Years...* s. 91.

Misyjne Polskich Studentów, założone w 1919 r. W 1938 r. zaczęli wydawać pismo *Magnet*. Wśród studentów istniały również towarzystwa religijne, a także towarzystwa rozwijające zamiłowania do przedmiotów ścisłych. Własną organizację założyła grupa 50 chłopców – sierot z Syberii, którzy w 1945 r. dotarli do Orchard Lake z obozów dla uchodźców w Indiach. W 1949 r. rozpoczęli wydawanie pisma *Nasza Droga*. Pierwszą nazwą organizacji – Koło Chłopców z Polski zmieniono na Rycerze Dąbrowskiego. Z czasem organizacja przeniosła swoją siedzibę do Chicago.

Pierwszym pismem studentów był miesięcznik *Głos Studenta*, wydawany w 1900 r. przez Towarzystwo Literackie. W latach 1938–1977 wydawano rocznik wszystkich trzech szkół pt. *Eagle*. W latach 40. Studenci College’u wydawali literackie pismo *The Lake Oracle*, a w latach 60. magazyn *Surge*. W 1958 r. uczniowie szkoły średniej zaczęli wydawać pismo *Laker*⁴¹.

Od początku istnienia seminarium działał Klub Śpiewaczy św. Cecylii. Znane też były orkiestry szkolne i kapele. W 1939 r. w seminarium powstała schola Cantorum. W 1943 r. departament muzyczny zaczął wydawać pismo *Dynamics*. W końcowych dekadach XX w. działały wśród studentów college’u zespoły folklorystyczne pieśni i tańca: Zakopane i Galicja. W tym samym czasie w college’u działało Towarzystwo im. Piotra Skargi, które specjalizowało się w wystawianiu sztuk teatralnych autorów zarówno polskich jak i amerykańskich. W szkołach Orchard Lake od początku prężnie działały drużyny sportowe. Towarzystwo Atletyczne wydawało w latach 20. pismo *The Lakeside Punch*⁴².

Odpowiadając na potrzeby Kościoła, Zakłady Naukowe Orchard Lake rozszerzały ofertę edukacyjną dla świeckich. W latach 30. organizowane były letnie kursy dokształcające dla sióstr nauczycielek. Od 1969 r. po raz pierwszy zaczęły studiować w college’u kobiety. W tym samym roku rozpoczęły się kursy letnie dla kandydatów na stałych diakonów. Od 1977 r. świeccy mogli uzyskać magisterium z katechetyki. Obecnie seminarium oferuje kursy teologii dla świeckich, umożliwiające uzyskanie tytułu magistra teologii⁴³.

W końcu lat 60. i 70. przy seminarium działały centra naukowe. Pierwszym z nich było Centrum Studiów Pastoralnych, założone w roku 1968, które wydawało kwartalnik kaznodziejski *Słowo i Liturgia* oraz miesięcznik *Apostolstwo Chorych*. W następnym roku

---

⁴¹ *Almanach Jubileuszowy...* s. 60; R. Nir, *Stulecie Polskiego Seminarium...* s. 237

⁴² J. Homles, *A Commemoration...*s. 16; *Almanach Jubileuszowy...* s. 120; Nir, *Stulecie Polskiego Seminarium...* s. 273.

⁴³ J. Homles, *A Commemoration...* s. 16-17; Z. Peszkowski, *Ludzie Stulecia 1885–1985*, s. 120.

powstało Polsko-Amerykańskie Centrum Liturgiczne (działające do tej pory), wydające materiały liturgiczne, zwłaszcza tzw. mszalik *Pan z Wami* zawierający teksty czytań do Mszy św. na poszczególne dni roku. W tym samym roku (1969) powołano przy college'u Centrum Studiów i Badań nad Kulturą Polską, a w 1978 r. Centrum Jana Pawła II, dokumentujące pontyfikat polskiego papieża, które wydawało własny biuletyn. Od roku 1953 Zakłady Naukowe rozpoczęły przyznawanie najwyższego odznaczenia jakim jest Medal Fidelitas⁴⁴.

Wśród grona wychowanków Zakładów naukowych byli hierarchowie: kard. Jan Król, absolwent college'u, bp. Alexander Zaleski, bp. Stefan Woźnicki, bp. Arthur Krawczak, ks. prałat Zdzisław Peszkowski. Najważniejszym z gości, którzy odwiedzili Zakłady Naukowe, był kard. Karol Wojtyła, który przybył do Orchard Lake dwukrotnie w 1969 r. i 1976 r.⁴⁵.

Od początku istnienia seminarium władzę sprawowali rektorzy: ks. Józef Dąbrowski 1885–1903, ks. Witold Buhaczkowski 1903–1916, ks. Michał Grupa 1917–1932, ks. Antoni Kłowo 1932–1937, ks. Władysław Krzyżosiak 1938–1943, ks. Edward Szumał 1943–1956, ks. Wallace Filipowicz 1956–1967, ks. Walter Ziemia 1967–1977. Od roku 1977 zwierzchnikiem wszystkich instytucji w Orchard Lake jest kanclerz: ks. Stanisław Milewski 1977–2000, ks. Timothy F. Whalen 2000–2012, ks. Thomas C. Machalski 2012–2017. Od 2017 r. kanclerzem Orchard Lake Schools jest ks. kanonik Mirosław Król.

Polska Misja

Polska Misja została powołana do istnienia w roku 2009, kiedy to z funduszu dr. Edwarda Wikiery powstała Polish American Art&Culture Research Foundation. Intencją fundatora była promocja i wspieranie polskiej kultury oraz zabezpieczenie jej dla przyszłych pokoleń. Polska Misja przejęła niejako część zadań, które w przeszłości były realizowane w polskim ośrodku w Orchard Lake. Strzeżenie i promowanie polskiego dziedzictwa było wszczepione w polskie seminarium przez założyciela ks. Józefa Dąbrowskiego. Jego następcy przejęli te idee i Polskie Zakłady Naukowe w Orchard Lake od początku były nie tylko ośrodkiem religijnym, ale stały się także centrum polskiej kultury i nauki. Do szkół w Orchard Lake pozyskiwani byli znani profesorowie np. Rudolf Tarczyński autor historii literatury polskiej, czy ks. F. Węgier, autor wielu prac teologicznych. W latach 30. pojawił się nawet pomysł

---

⁴⁴ Z. Peszkowski, *Ludzie Stulecia...*s. 175; J. Homles, *A Commemoration...* s. 15-17

⁴⁵ Z. Peszkowski, *Ludzie Stulecia...* s. 185, 189; J. Homles, *A Commemoration...* s. 16.

utworzenia w Orchard Lake polskiego uniwersytetu⁴⁶ i choć do tego nie doszło, ciągle był podejmowany wysiłek na rzecz utrwalania polskiego dziedzictwa, a także angażowania w sprawy Polski, zwłaszcza w czasie II wojny światowej. W 1941 r. profesorowie duchowni i świeccy organizowali na dużą skalę pomoc humanitarną dla Polski. W szkołach Orchard Lake znalazło schronienie i otrzymało wykształcenie 50 polskich sierot z Syberii. Na falach radia Wolna Europa słyszany był głos z Orchard Lake, krytykujący oddanie Polski w sferę wpływów ZSRRP. Przeciwwstawiano się także uwięzieniu ks. prymasa Stefana Wyszyńskiego. W latach 50. i 60. Orchard Lake było miejscem działalności Polsko-Amerykańskiego Stowarzyszenia Historyków. Wtedy też powstało Centrum Dokumentacji Polonijnej, co dało podstawy do utworzenia Centralnego Archiwum Polonii. Ośrodek w Orchard Lake promował kulturę polską również w najbliższym otoczeniu, patronując konkursom wiedzy polonijnej w Detroit i innych okolicznych miastach. Stworzono też warunki do występów dla zespołów polonijnych, budując scenę w sali gimnastycznej. Lata 60. to czas utworzenia galerii sztuki, która była nie tylko miejscem eksponowania malarstwa ale także umożliwiała organizowanie koncertów muzyki klasycznej oraz liczne spotkania kulturalne⁴⁷. Blisko 40 lat galerię prowadził artysta Marian Owczarski. W końcu lat 60. powołano przy College'u Centrum Studiów i Badań nad Kulturą Polską, które specjalizowało się w prowadzeniu kursów dotyczących polskich tradycji, gromadzeniem literatury z zakresu historii i kultury Polski, a przede wszystkim wydawało własne publikacje dotyczące Polonistów w Ameryce. Z Centrum współpracowało Polskie Towarzystwo Genealogiczne stanu Michigan⁴⁸. Od roku 1970 zapoczątkowano w jedną niedzielę miesiąca tzw. Dzień Polski. W dniu tym nie tylko odprawiano Mszę św. w języku polskim ale i w galerii prezentowano program kulturalny, na który składały się m.in. wystawy i koncerty. Od 1973 r. rozpoczęto transmisję Mszy św. niedzielnej z kaplicy seminaryjnej na falach lokalnego polskiego radia. W latach 70. prowadzono też Warsztaty Polsko-Amerykańskiego Dziedzictwa. Dwie ostatnie dekady XX w. okazały się bardzo dynamiczne, Orchard Lake był miejscem polonijnych uroczystości religijnych i patriotycznych, na scenie audytorium w Orchard Lake prezentowały się lokalne zespoły taneczne, dzieci szkolne przedstawiały akademie. Od 1993 r. w Orchard lake zaczęła działać polska szkoła - Father Dabrowski Polish Language Center, którą założyła Alina Paszek.

---

⁴⁶ *Almanach Jubileuszowy...* s. 215; Z. Peszkowski, *Ludzie Stulecia...*s. 118.

⁴⁷ ⁴⁷ Z. Peszkowski, *Ludzie Stulecia...* s. 127, 129, 133.

⁴⁸ R. Nir, *Archiwum Seminarium Polskiego w Orchard Lake w latach 1978–2008*, „Studia Polonijne”, t. 35 : 2014, s. 10.

Na polu naukowym nastąpiła zapaść w 2000 r. Miała ona związek z zamknięciem college'u i związanym z nim Centrum Badań nad Kulturą Polską. Ks. prałat Peszkowski już w 1985 r. dostrzegał osłabienie tętna życia naukowego i krytykował brak dbałości o polskie zbiory archiwalne i muzealne „Wybudowaliśmy w Orchard Lake, dzięki hojnej dotacji wspaniałą halę gimnastyczną, ale gdzie są pomieszczenia dla zbiorów polskich o wartości często bezcennej?”⁴⁹ – pytał. Trzeba przyznać, że to pytanie nadal pozostaje bez odpowiedzi. Niestety, do dziś zbiory archiwalne i muzealne przechowywane są w budynkach, które nie spełniają norm wymaganych dla archiwów i muzeów.

Powstała w 2009 r. Polska Misja kontynuowała organizowanie imprez kulturalnych oraz przejęła opiekę nad zbiorami archiwum, muzeum i galerią sztuki. Archiwum założył i prowadził jeden z większych znawców dziejów Polonii ks. Józef Swastek, który związany był z Orchard Lake w latach 1942–1977. Był wykładowcą historii, archiwistą w archiwum archidiecezji Detroit, współzałożycielem Polish American Historical Association i redaktorem pisma tejże organizacji *Polis-American Study* przez około 25 lat. Był również współredaktorem Polish American Encyclopedia, redaktorem pisma *Sodalis (1942-1947)*. Dbał o gromadzenie i zabezpieczanie zbiorów z polonijnych parafii i różnych instytucji, zachęcając do współpracy wychowanków – polskich księży. W 1978 r. następcą ks. Swastka został ks. dr. Roman Nir, który pełnił funkcję dyrektora archiwum przez trzydzieści lat. W tym czasie archiwum powiększało swoje zbiory o darowizny organizacji polonijnych i osób prywatnych. Kilka organizacji przekazało do Orchard Lake swoje zbiory biblioteczne, archiwalia i eksponaty muzealne, co pozwoliło na utworzenie muzeum. W roku 2009, gdy utworzono Polską Misję, funkcję dyrektora archiwum objął ks. dr Stanisław Flis, który godził tę pracę z prowadzeniem centrum liturgicznego i wydawaniem „mszalika” *Pan z Wami* oraz innych materiałów liturgicznych. W tym czasie oddzielono ze zbiorów archiwum czasopisma i trudnodostępne książki (nazywane książkami rzadkimi) przyporządkowując je bibliotece. Dla archiwum natomiast wygospodarowano miejsca na piętrze w budynku Ark, gdzie w 2014 r. przeniesiono zbiory z dotychczasowego lokum – barracks building, które zostało rozebrane. Od roku 2019 pieczę nad archiwum przejęła s. Genowefa Potaczała MChR.

Większość zbiorów archiwum stanowią dokumenty wytworzone w instytucjach edukacyjnych Orchard Lake, a także spuścizny naukowców związanych z Orchard Lake. Drugą grupą zbiorów są archiwalia przekazane przez organizacje polonijne i przez

---

⁴⁹ Tamże, s. 43.

prywatnych darczyńców. Zbiory muzealne w większości pochodzą z darowizn organizacji polonijnych i osób prywatnych. Główną ich część stanowią pamiątki z II wojny światowej, podarowane przez weteranów z II Korpusu Polskich Sił Zbrojnych, Armii Krajowej i więźniów obozów koncentracyjnych. Osobny dział muzeum tworzy galeria obrazów, podarowanych dla Orchard Lake przez różne osoby. Wśród zbiorów sztuki znajdują się dzieła wybitnych polskich artystów takich jak: Juliusz Kossak, Jacek Malczewski, Zofia Stryjeńska, Tadeusz Styka. Osobliwością muzeum jest też „Panorama Polski” składająca się ze 107 figur przedstawiających ważne osoby z dziejów Polski od początków państwa polskiego aż do czasów współczesnych.

Aby zapewnić profesjonalną opiekę nad zgromadzonymi w Orchard Lake zbiorami, już w pierwszym roku utworzenia Polskiej Misji nawiązana została współpraca z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, co przyniosło Polskiej Misji konkretne rezultaty. Przede wszystkim został sporządzony profesjonalny katalog najcenniejszych zbiorów malarstwa, które od 2015 r. są przechowywane w odpowiednich magazynach, do czasu zbudowania nowego budynku galerii. W roku 2018 została rozpoczęta inwentaryzacja zbiorów muzeum, niemniej proces ten nie został jeszcze zakończony. W obszarze opracowywania zbiorów archiwalnych, Polska Misja od początku współpracuje z Naczelną Dyрекcją Archiwów Państwowych. Do cennych zasobów archiwum należy zbiór starodruków i woluminy czasopism polonijnych, które czekają na konserwację.

W ramach popularyzacji polskiej kultury i promocji Polskiej Misji w Orchard Lake nawiązano współpracę z instytucjami zarówno w Polsce jak i w USA. Najważniejsze z nich to współpraca z Fundacją im. Lecha Wałęsy i przygotowanie wystawy związanej z 30-leciem Solidarności. Wystawa była prezentowana w Wyane State University podczas wizyty byłego prezydenta RP Lecha Wałęsy w 2010 r. Polska Misja współpracowała również z Muzeum Auschwitz Birkenau realizując projekt edukacyjny *Sztuka zakazana*. Kolejny obszar dotyczył współpracy z biblioteką i muzeum prezydenta Dwight’a Eisenhower’a nad projektem *The Men of Valour*, nawiązujący do 70. rocznicy operacji D-Day i walki pod Monte Cassino⁵⁰. Obecnie realizowany jest projekt współpracy Polskiej Misji z Instytutem Pamięci Narodowej, który zakłada wzniesienie pomnika upamiętniającego żołnierzy z Błękitnej Armii, którzy spoczywają na cmentarzu w pobliżu Orchard Lake. Przez kilka lat z Polską Misją współpracowała także organizacja genealogów Polonica Americana Research Institute.

---

⁵⁰ A. Karlic, *5 lat Polskiej Misji*, „Polish Eekly/Tygodnik Polski”, 2014, 17 stycznia.

Pierwszym dyrektorem Polskiej Misji, przez dziewięć lat, był Marcin Chumięcki, jego następcą, w latach 2018-2020 był dr. Arkadiusz Górecki. Struktura władzy w Orchard Lake przedstawia się następująco: na czele Orchard Lake Schools stoi kanclerz, któremu podlegają rektor seminarium, dyrektor St. Mary's Preparatory (szkoły średniej) i dyrektor Polskiej Misji. Każda z trzech instytucji ma odrębną Radę Nadzorczą, te z kolei podlegają pod Radę Regentów czyli główny zarząd Orchard Lake Schools. Już sam ks. Józef Dąbrowski planował utworzenie rady nadzorczej dla polskiego seminarium. Według jego koncepcji miało w jej skład wchodzić kilkanaście osób: pięciu biskupów amerykańskich (wówczas nie było jeszcze polskich biskupów) kilku księży polskich i kilku wybitnych świeckich Polaków. Planowano także, by delegat papieski z Waszyngtonu był protektorem seminarium polskiego. Wszystkie te starania miały na celu zabezpieczenie tytułu własności⁵¹. W roku 1942 ustalono, że **Polonijne Zakłady Naukowe w Orchard Lake są własnością Polonii** „The Schools are reincorporated with ownership transferred from the Archdiocese of Detroit to a representative group of Polish Americans, including clergy and laity”⁵².

N.B: Ninieszy artykuł był opublikowany w "Rola Polonii USA w kształtowaniu relacji polsko-amerykańskich w XX i XXI wieku" pod redakcją Waldemara Glińskiego (UKSW).

ISBN 978-83-958355-9-9

Są to materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej, jaka odbyła się w Orchard Lake w październiku 2020 r., zorganizowanej przez Światową Radę Badań nad Polonią.

---

⁵¹ A. Syski, *Ks. Józef Dąbrowski...* s. 163, 169.

⁵² J. Homles, *A Commemoration...* s. 15, 106.